

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อสร้างทฤษฎีความเหงาโดยใช้แนวทางการศึกษาแบบสหวิทยาการ ผู้ศึกษาได้เริ่มจากการสร้างทฤษฎีความเหงาที่อิงตัวตนในฐานะเป็นบททดลองเสนอ จากนั้นนำไปทดสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured) พร้อมทั้งขอให้ผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาเขียนเล่าประสบการณ์ความเหงาของตน ทั้งนี้ ผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาถูกเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ผสมกับวิธีแบบ snowball

ผลจากการศึกษาเชิงประจักษ์ยืนยันตามทฤษฎีความเหงาที่เสนอ ทฤษฎีนี้วางอยู่บนพื้นฐานการมีอยู่ของ “ตัวตน” ในการอธิบายสาเหตุของความเหงา กล่าวคือ ตัวตนมุ่งแสวงหาวัตถุแห่งความเพลิดเพลินยินดี คำอธิบายเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของตัวตนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของนักคิดหลายท่าน เมื่อตัวตนคิดเห็นความโดดเดี่ยว ความโดดเดี่ยวมีความหมายโดยนัยว่า การปราศจากสิ่งอื่น ทำให้ตัวตนเชื่อผิดไปว่า มีแต่ตัวตนโดยลำพัง สภาพความสับสนนี้ขัดแย้งกับธรรมชาติของการดำรงอยู่ของตัวตนอย่างสิ้นเชิง และเป็นเหตุให้เกิดสภาพจิตใจที่เหวี่ยงเหว้าซึ่งสภาพความรู้สึกนี้ถูกเรียกว่า ความเหงา ทั้งที่ตามจริงแล้ว เมื่อตัวตนคิดเห็นความโดดเดี่ยว ความโดดเดี่ยวนั้นในฐานะวัตถุที่ถูกรับรู้ ก็มีฐานะเป็นสิ่งอื่นอยู่แล้ว ตัวตนจึงไม่ได้โดดเดี่ยวอย่างแท้จริง

ลักษณะกระบวนการคิดปรุงแต่งเกี่ยวกับความโดดเดี่ยว สามารถจำแนกได้สองระดับ กล่าวคือ เมื่อตัวตนคิดให้ความหมายแก่ความโดดเดี่ยว ทำให้ความเพลิดเพลินยินดีกลายเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ส่งผลให้เกิดความเหงาในระดับแรก หากตัวตนยังคิดปรุงแต่งต่อไป กระทั่งเนื้อหาที่มีความเข้มข้นมากขึ้นจนสู่ระดับสอง คือ ความไร้แก่นสารของการดำรงอยู่ หรือไม่รู้ว่าอยู่ไปทำไม

ผลการศึกษายืนยันประเภทความเหงาทั้ง 6 ประเภท ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับความเหงา อย่างไรก็ตาม สำหรับคำอธิบายในหลายประเภทความเหงาจำเป็นต้องปรับปรุงเพื่อให้รัดกุมและครอบคลุม นอกจากนั้น ยังได้ปรับเปลี่ยนการจัดระดับของความเหงาบางประเภทเสียใหม่

ความเหงาในระดับแรก ประกอบด้วย ความเหงา 3 ประเภท ได้แก่

ความเหงาสามัญ เป็นความเหงาที่เป็นผลมาจากภาวะที่บุคคลสูญเสียวัตถุแห่งความเพลิดเพลินยินดีที่มีนัยสำคัญ และคุ้นเคยจนกระทั่งเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาการดำเนินชีวิต วัตถุแห่งความเพลิดเพลินยินดีดังกล่าว บุคคลอาจชอบหรือไม่ก็ได้ แต่เมื่อขาดไป ก็ทำให้คิดเห็นว่าตัวตนโดดเดี่ยว

ความเหงาเชิงปฏิสัมพันธ์ เป็นผลมาจากภาวะที่เราขาด หรือไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่พอใจกับใครหรืออะไร

ความเหงาเชิงการดำรงอยู่ที่แยกจากกัน เป็นผลมาจากการที่บุคคลคิดเห็นว่า มนุษย์เราคือชีวิตที่แยกจากกัน จึงทำให้ไม่มีผู้ใดจะสามารถมาอยู่ร่วมกับเราได้ตลอดเวลา เข้าใจในความรู้สึกนึกคิดของเรา หรือให้พึ่งพาได้ในยามที่เราคาดหวังต้องการ

สำหรับความเหงาที่สามารถมีความเข้มข้นสู่ระดับสอง มี 3 ประเภท ได้แก่

ความเหงาเชิงความสัมพันธ์ เป็นความเหงาที่เป็นผลมาจากภาวะที่เราไม่มีความสัมพันธ์กับใคร/อะไร หรือเป็นผลมาจากภาวะที่เราคิดเห็นว่ายังคงขาดความสัมพันธ์ตามที่ปรารถนา

ความเหงาเชิงการมีความแตกต่าง เป็นผลมาจากการที่บุคคลคิดเห็นว่า ตนไม่มีลักษณะร่วมกับใคร ไม่ว่าจะเป็นเพราะจากความแตกต่างด้านมุมมอง ภูมิหลัง หรือประสบการณ์ชีวิต ทำให้มีความรู้สึกแปลกแยกกับผู้อื่น

ความเหงาเชิงการดำรงอยู่ เป็นผลมาจากการที่บุคคลคิดคำนึงถึงความหมายของการดำรงอยู่ และกลับพบความว่างเปล่า สภาพไร้ความหมาย